

บทคัดย่อ

การศึกษารายงานโครงการเฉพาะบุคคลเรื่อง กระบวนการบริหารจัดการการจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานโยบายและแนวความคิดการจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์ การบริหารจัดการการจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์ และศึกษาถึงปัญหาของการบริหารจัดการการจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์

จากการศึกษาพบว่า แนวความคิดจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์ เริ่มจากการกำหนดนโยบายของรัฐบาล ให้เป็นวาระแห่งชาติด้านเด็กและเยาวชน โดยมีการประชุมคณะกรรมการวาระแห่งชาติว่าด้วยการส่งเสริมสื่อสร้างสรรค์ไทย เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2548 จากนั้นกรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ด้านการกำกับดูแลกิจการวิทยุโทรทัศน์ จึงได้ดำเนินการเพื่อพัฒนาหลักเกณฑ์เกี่ยวกับมาตรฐานวิชาชีพในกิจการวิทยุโทรทัศน์ จึงได้ศึกษาหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดระดับความเหมาะสมของรายการโทรทัศน์ของประเทศต่าง ๆ เช่น อังกฤษ อเมริกา และออสเตรเลีย และพัฒนาสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์ให้เหมาะสมกับวงการโทรทัศน์ของประเทศไทย โดยจัดทำขึ้นในรูปแบบที่เป็นภาษาไทย

การจัดทำและคัดเลือกสัญลักษณ์เป็นความร่วมมือของกรมประชาสัมพันธ์และสถานีโทรทัศน์ทุกสถานี วัตถุประสงค์ของสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์ เกิดจากการตระหนักถึงความรับผิดชอบของสถานีโทรทัศน์ที่มีต่อสังคมไทย จึงได้จัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์ขึ้นเพื่อเป็นการเตือน แนะนำ ผู้ปกครองในการที่จะใส่ใจ แนะนำบุตรหลานต่อการรับชมรายการโทรทัศน์ และคาดหวังที่จะเป็นการทำงานร่วมของทุกฝ่ายในสังคม ตั้งแต่ ครอบครัว สื่อมวลชน และเจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย เยาวชนมีคุณภาพมากขึ้น เป็นหนึ่งในกระบวนการด้านการพัฒนาสังคม โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน และสื่อสร้างสรรค์ ทั้งนี้การบรรลุวัตถุประสงค์ต้องขึ้นกับกระบวนการด้านอื่น ๆ ในสังคมด้วย

สัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์ที่เกิดขึ้น เป็นการวางนโยบาย วางแผน และกำหนดรูปแบบร่วมกันของทุกสถานี ดังนั้นในด้านความหมายทุกสถานีจึงมีความเข้าใจไม่แตกต่างกันนัก แต่การนำไปใช้ก็จะขึ้นอยู่กับวิจารณ์ญาณของแต่ละสถานี สำหรับด้านความจำเป็นในการใช้สัญลักษณ์ สถานีโทรทัศน์ส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า การใส่สัญลักษณ์จะมีประโยชน์ ในด้านการเตือน แนะนำ ชี้แนะให้ผู้ปกครอง ช่วยแนะนำเยาวชนในการรับชมรายการโทรทัศน์ ทั้งนี้แผนการบริหารงานเป็นการเพิ่มเติมจากการกำกับดูแลตนเองของสถานีโทรทัศน์ ที่ได้ใช้มา

ตั้งแต่ พ.ศ. 2535 ที่เน้นความมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน โดยใช้การประชุมปรึกษาหารือกันในทุกฝ่าย จัดทำเป็นคู่มือเพื่อเป็นแบบแผนในการปฏิบัติงาน และสร้างความเข้าใจร่วมกัน โดยมีการวางแผนที่จะประชุมกันในทุก ๆ เดือน เพื่อหาจุดบกพร่องในระยะแรก และเมื่อปฏิบัติงานครบ 1 ปี จะทำการประเมินผลอย่างเป็นทางการอีกครั้ง โดยระหว่างปฏิบัติงานจะมีการประเมินผลจากสื่อต่าง ๆ จากความคิดเห็นของผู้รับสาร และจากความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงาน

ด้านผู้กำหนดและตรวจสอบมาตรฐานในการใส่สัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์ พบว่าเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายตรวจสอบรายการโทรทัศน์ของแต่ละสถานี ซึ่งเป็นไปตามกฎหมายในการตรวจสอบรายการก่อนออกอากาศ ที่ให้สถานีวิทยุโทรทัศน์รับผิดชอบรายการออกอากาศ โดยจะมีหลักเกณฑ์อยู่ 2 ขั้นตอนในการตรวจพิจารณา คือ การตรวจสอบโดยใช้กฎกระทรวงฉบับที่ 14 ออกตามความในพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2498 ส่วนเจ้าหน้าที่ตรวจสอบรายการโทรทัศน์ของกรมประชาสัมพันธ์มีหน้าที่ในการเฝ้าติดตามสอดส่องดูแล ตรวจสอบรายการโทรทัศน์ระหว่างและหลังการออกอากาศ หากพบการกระทำผิดตามกฎหมายจะมีการตักเตือน ชี้แจงให้แก้ไข จนถึงสั่งปิดรายการได้ แล้วจึงเข้าสู่ขั้นตอนของการใส่สัญลักษณ์ เพื่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะมากขึ้น

สถานีโทรทัศน์ส่วนใหญ่เห็นว่า การใส่สัญลักษณ์ส่งผลกระทบต่อการผลิตรายการในด้านเนื้อหา และการนำเสนอ เนื่องจากการเพิ่มมาตรฐานในการตรวจสอบรายการ และสัญลักษณ์อาจทำให้กลุ่มผู้รับสารเข้าใจว่าสัญลักษณ์บางตัว เช่น น. จ. เป็นรายการที่ไม่ดี ดังนั้นผู้ผลิตรายการโทรทัศน์จึงพยายามไม่ผลิตรายการที่มีเนื้อหาเข้าข่ายสัญลักษณ์กลุ่มนี้ออกมา นอกจากนี้ปัญหาที่พบจากการประเมินเบื้องต้น คือ ปัญหาด้านการเข้าใจความหมายของสัญลักษณ์ และปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์ โดยพบทั้งผู้ปฏิบัติงานและผู้รับสาร เนื่องจากเป็นสิ่งใหม่จึงทำให้มีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนกันอยู่บ้าง ในด้านผู้ปฏิบัติงานจะใช้การประชุมปรึกษาหารือกันในทุก ๆ เดือนเพื่อแก้ไข และทำความเข้าใจกัน ในด้านผู้รับสารจะแก้ไขโดยให้สถานีโทรทัศน์ทุกสถานีเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น

ดังนั้นการใช้สัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์ เป็นมาตรฐานในการตรวจสอบ กลั่นกรอง การผลิตรายการโทรทัศน์ที่เพิ่มขึ้นมาอีกหนึ่งขั้นตอน โดยมีพื้นฐานแนวคิดมาจากการควบคุมตนเองของสื่อมวลชน ซึ่งสื่อจะคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม จรรยาบรรณของตนเองเป็นหลัก